

Fregattok, korvettek, sloopok a XVIII-ik században

Hozzáadta: Huszár László
 2009. augusztus 14. Péntek 23:00
 Utolsó frissítés 2012. szeptember 07. Péntek 21:47

Ha valaki elment a hajás történetek tanulmányozásában és eléri a XVIII. századhoz - amikor megjelennek ezek a típusok - úgy érzi, hogy ebben a kérdésben teljes a jósz. A szakirodalomban is csak néhány soros meghatározást találhatunk velük kapcsolatban, amelyek többnyire ellent is mondanak egymásnak. Minden további nélkül nevezzük például sloopnak egy 1710-ben épült 3 árbocos 16-20 tonnás hajást, pedig 1750 előtt 3 árbocos sloop nem volt.

A Peregrine Galley kőről kibontakozott vita, amiben azt állítottam, hogy a hajás a sloop of war osztályba nem helyezhető el vezetett rá arra, hogy magam sem vagyok tisztában sok mindennel és elkezdtem a kérdést tanulmányozni. Megfelelő források hiányában jóformán csak az internet állt rendelkezésemre, ott is javarészt csak az angol nyelvű szövegekkel boldogultam. Mivel azonban ezek nem alkottak összefüggő egészet, hanem csak részletek voltak, úgy kellett mindent mozaikokból összerakgatni, hibákat, ellentmondásokat kiszűrni, így nagyon sok időmbe telt mire sikerült egy valamire való tanulmányt összehozni. Ebben a cikkben is éppen ezért a Royal Navy történetét fogom alapul venni. Egyébként is úgy látom, hogy az alapvető zavart mindenütt az angol terminológiában szereplő megnevezések jelentik.

A bevezető utáni tájékoztatásunk tehát a következő.

Fregatt korszak.

A fregatt elnevezés eredete homályos, egy biztos, hogy francia eredetű. A XVII. században a fregatt tengeren fregattként ismertek egy 6-12 tonnás evezéssel felszerelt egy árbocos latin vitorlás kishajást. Később a francia kalózok kénytelenül, gyorsjáratú hajást neveztek fregattoknak. Nehezebbé a kérdésben a tisztán látszik az, hogy a szakirodalomban sok helyen minden keresztnél vitorlázatot, három árbocos hajást fregattnak neveznek. Van ahol még a XVII. századi galleonokat is. Ez bizony

anakronizmus, abban a korban ezt az elnevezést nem használhatták, mert mint fogalom sem létezett. Nyilvánvalóan a fregatt típusú vitorlázatot későbbi általános névhasználati elterjedése miatt van ez így.

A 1693-1749 A valódi fregatt korszak csak 1740 körül kezdődik, de ezen elnevezés alá tartoznak azok a korábbi, egyfedélzetes, három árbocos, kereszt vitorlázatos, 20-22-24 tonnával felszerelt cirkáló hajók is, amelyek a brit haditengerészetben 1690 körül kerültek rendszerben állásra.

Ezek a régebbi fregattok 6 fontos tonnájúak állásuk felállításukkal voltak ellátva, amit a felső fedélzeten hordoztak, kiegészítőként állásukkal nem rendelkeztek. Az 1750 utáni években 3 árbocos harci sloopok is ilyen méretű és formájú hajók voltak. Többnyire ez az oka annak, hogy ezeket a 20 tonnásokat még a szakirodalomban is sloopnak nevezik. Ez a megnevezés azonban hibás, hiszen ebben az időben harci sloopnak nevezett hajók csak egy vagy két árboccal voltak felszerelve.

A

20 tonnás 6.o. Fregatt 1715

24 tonnás 6.o. Fregatt 1741

Å
1748 -KÅsÅ'bb, 1748-ban a fregattok
ÅigyÅ°inak szÅimÅjt 28-ra, a kaliberÅ±ket pedig 9 fontosra nÅ¶veltÅ°k,
a negyed fedÅ°lzetre pedig 4 db kisebb lÅ¶veget helyeztek. Ågy
tulajdonkÅppen a fÅ'tÅ'zÅrsÅ°g mennyisÅ°ge nem vÅltozott, csak a
kiegÅszÅ-tÅ' tÅ'zÅrsÅ°g megjelenÅsÅ°vel lett az eredeti hajÅ³
24-bÅ'l 28 ÅigyÅ°s.

A "Guedeloupe" 28 ÅigyÅ°s
5.o. fregatt 1761Å

Nevezetes pÅldÅija volt ennek a Lyme Å°s az
Unicorn fregatt, amelyek 1747- 1749 kÅ¶zÅ¶tt mÅjr ezen elÅ'Å-rÅjs
szerint Å°pÅltek meg. Ennek ellenÅ°re 1756-ig 24 ÅigyÅ°skÅ°nt voltak
besorolva, figyelmen kÅ-vÅ'l hagyva a kisÅigyukat Å°s csak 1756-ban
kaptak 28 ÅigyÅ°s megnevezÅ°st, Å°s lettek hatodik osztÅilybÅ³
Å¶tÅ¶dik osztÅilyba Åjtsorolva.

Å

Å

Å

Å

Å

Å 1757-Ekkor jelentek meg a 32-36 ÅigyÅ°s
Å¶tÅ¶dik osztÅilyÅ°, 26 db 12 fontos fÅ' Å°s 6 vagy 10 db kisebb
kaliberÅ± kiegÅszÅ-tÅ' tÅ'zÅrsÅ°ggel rendelkező fregattok.
AngliÅiban tulajdonkÅppen ezek az elsÅ' hajÅ³k, amelyek az igazi
fregatt elnevezÅ°sre mÅltaÅk.

Å

A "Lowestoft" 32 éves 5.o.
fregatt 1761

Â

Â

A franciák a fregattok fejlesztésében mindig az angolok előtt jártak, nem csak azért, mert Franciaország ekkortájt a hajás-technika területén megelőzte a briteket, hanem azért is, mert a sorhajók mennyiségében nem tudták felvenni velük a versenyt, ezért inkább a régi, jól bevált partizán harcmodort alkalmazták, amire a fregattok voltak a legalkalmasabbak. A britek így gyakran egyszerűen lecsapták a kezükbe került francia hajókat. A kisebb fregattok természetesen továbbra is harcrendben maradtak egészen 1787-ig.

Â

Â

Â

Â

Â

Â 1780- Az angolok által Amerikai
Revolúciónak nevezett háború alatt bukkanak fel a 36-38 éves 18
fontos fűzűrszerű a nehéz fregattok. A fűzűrszerű itt 28
db évesből állt, a kiegészítő fűzűrszerű száma 8-10 között
volt.

Â

Â

A "Minerva" 38 tónusú fregatt 1780

Â 1791- A Francia Forradalom idején megépült az első 40 tónusú fregatt 24 fontos főtűzcsővel, amit továbbiak követnek.

Â 1794- A névelésben azonban nincs megállás, a francia fregattok ellensúlyozására 1794-ben 3 db korábban épült 64 tónusú, kétfedélzetes, 3 osztályú sorhajó 44 tónusú fregattot építettek. Ezek az Anson, a Magnanime és az Indefatigable, melyek fregattként is ezen a néven szerepelnek tovább. Angliában ennél nagyobb fregattok majd csak a következő század folyamán épültek.

Â Mielőtt építünk a következő tónusra szeretnénk megvilágosítani, hogy miért kell a fregatt tőpuson belül az igazi, vagy valódi fregatt kategóriát alkalmazni. A valódi fregattok esetében és felépítésükben csak az ágyúszámban és elhelyezésükben térnek el a kétfedélzetes harmadik, illetve negyedik osztályú hajóktól. A lényegi különbség az volt, hogy a fregattok alsófedélzetén nem, csak a felsőfedélzetén voltak ágyúk, ennek következtében a kisebb fedélzeti terhelés miatt a hajófenéken nagyobb ballasztot

hordoztak, nagyobb volt a merészség is, ezért jobban megdőlhettek. Viharos tengeren, erős széljártásban nagyobb vitorlafelületet használhattak, Á-gy gyorsabbak voltak a kőtetős hajókhoz képest. Erős társaságok viszont lehetett, hogy a nélkülük kisebb, vagy velük egyenrangú ellenfeleiket megsemmisítették, vagy foglyul ejtették, gyorsaságukkal pedig a sorhajók elöl kitűnjének. Ezáltal természetes körülmények között hajók közötti harcok elkerültek. A korai fregattok csak egy fedélzettel rendelkeztek, ami kényelmesebb volt a vízszinthez, Á-gy ezeknél ez az előny még nem alakult ki.

Itt kell még megemlíteni a negyedik osztályú hajók helyzetét. Azt tudjuk, hogy a sorhajók 1-3-ik osztályúak voltak sorolva, a fregattok meg az 5-6-ik osztályúak. Akkor milyen hajók tartoztak a 4-ik osztályúakhoz? Erről bizony nagyon ritkán esik csak szó. A korábban nem is olyan egyszerű a válasz, mert a besorolás nemzetekenként változott. A briteknél a 4-ik osztályú hajók egy átmeneti típus volt a fregatt, és a sorhajók között. Kőtetős fedélzettel épültek, Á-gy azok számára 40-60 kényelmesen változtatható. A tengeri átvonalak, távoli gyarmatok partvidékének védelmére, konvojok számára alkalmazták őket azon elképzelés alapján, hogy a fregattokkal szemben társaságban van, Á-gy a konvojok védelmére kisebb számban is elegendőek lesznek. Mivel azonban azoknál lassóbbnak bizonyultak, a fregattok kitűnjően elöl, kijátszották őket, Á-gy társaságban nem érvényesülhettek. A sorhajók ellen a társaságok viszont kevésnek bizonyult, Á-gy nem voltak valami sikeresek. Társaságok ezeket is fregattnak nevezik, ami szerintem nem helytálló. Főleg az orosz flottában szerepeltek a kezdeti időkben nagyobb számmal ilyen máretű hajók, ott viszont a sorhajók 3-ik osztályúakba tartoztak. A franciáknál máj volt a besorolás, náluk a sorhajók után a 4-ik és az 5-ik osztályúak a fregattok, a 6-ik osztályúak a korvettek tartoztak. A briteknél a harci sloopok nem voltak osztályúak sorolva.

Á

4.o.-ú, 50 Ágyúos hajó

Á

Â

Az 1719-es szabvány szerint 14 db ÂpÂlt belÂle.
TÂrsÂg elosztÂsa: ÂgyÂfedÂlzet 22 db 18, felsÂ fedÂlzet 22
db 9, negyed fedÂlzet 4 db, elÂbÂsty 2 db 6 fontos. Hossza 41m,
befogadÂ kÂpessÂge 755 burden tun.

Ezek a hajók ekkor még jóval nagyobbak voltak a
fregattoknál, de az 1756 után ÂpÂlt 32-36 ÂgyÂs âžvalÂdi
fregattok" mÂreteikben már megkÂzelÂttek Âket.

Â

Â

Â

Â

A korvet korszak.

Â A korvet típusa szintén Franciaországban
alakult ki, párhuzamosan a fregattokkal. A dÂntÂ kÂlÂnbsÂg a
kettÂ kÂzÂtt az volt, hogy a korvet mindvégig egy fedÂlzetes
maradt Âs csak fÂ tÂrsÂggel rendelkezett, kiegÂszÂtÂ
tÂrsÂggel nem. ÂgyÂinak száma ÂltalÂban 20 alatt volt. Meg

merem kockáztatni azt a feltételezést, amire utalást ugyan nem találtam, hogy ez tulajdonképpen a korai idők fregattjainak fejlődésben megrekedt változata, ami azért kárvetkezett be, mert szákság volt ilyen kisebb, korlátozottabb alkalmazási célokat szolgáló hajókra is.

Angliában a korvett kialakulásának folyamata azonban nem ilyen egyszerű, itt 1830 előtt korvettek nem léteztek. Feladatukat a kisebb, 20 tónnyal felszerelt, 6-dik osztályba tartozó post ship osztály hajói, valamint a harci sloopok látták el.

Post ship osztály

Pontos fordítását nem tudom. Lehet posta hajónak, de lehet árhajónak is fordítani. Ezért inkább maradnak az eredeti angol megnevezésnél. Ezek a hajók a hatodik osztályba voltak sorolva. Hírom írbcuk, kereszt vitorlázatuk, egy fedélzetük volt, fűtőszerekük 16-20 db 6 fontos és 4 vagy 0 db kis méretű "smaller" (forgótalpas) tónnyal, ami kiegészítő szűrtőszereknek nem igazán nevezhető. Az osztály 1693-tól 1742-ig állt fenn, ezen időszak alatt az ide besorolt hajók semmit sem változtak. Az osztályt 1806-ban újra létrehozták, majd végül 1817-ben végleg megszűnt. Ekkor a megmaradt hajókat a sloopok közé sorolták be. Végül 1830-ban a nagyobb sloopokból létrehozták a korvett osztályt. A post ship hajók tulajdonképpen a legkisebb fregattok voltak. A franciáknál valóságban korvett besorolást kaptak volna.

20 tónnyos 6.o. fregatt 1710-ből.

Â

Â

Â

Â Ilyen hajások szerepelhettek a post ship osztályban. Konkrét kőpet, vagy makettet ezen elnevezéssel sehol nem találtam, de úgy gondolom, hogy ezzel a kőppel nem járrok messze az igazságtól. Nagy tővedés tőbb helyütt a szakirodalomban, hogy ezeket a hajásokat is harci sloop elnevezéssel illetik, ami nem igaz, mert ebben az időben csak egy, illetve kőtőrbocos sloopok léteztek. Ebből a hibás ered a Peregrine Galley helytelen besorolása is. Az NMM (National Maritime Museum) online galériájában is példaként sloop megnevezéssel szerepel az itt bemutatott hajás.

Â

Â

Â

Â

Hadrendi felőp-tőssők:

* 1693 Csoport

14 hajó

20 x 6fontos, + 4
smaller.

1693-1695

* 1696 Csoport

4 hajó

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1696-1697

* Peregrine Galley

1 hajózási

16 x 6 fontos, + 4 smaller

1700

* Squirrel Csoport

3 hajózási

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1702-1704

* Purchased Csoport

3 hajózási

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1706-1707

* Flamborough
Csoport

2 hajózási

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1707

* Gibraltar Csoport

12 hajózási

20 x 6 fontos, + 4
smaller

1711-1716

* Dursley Galley

1 hajó

20 x 6 fontos

1719

* 1719 Establishment Csoport

20 hajó

20 x 6 fontos

1720-1727

* Modified Csoport

2 hajózási

20 x 6 fontos

1732

* 1733 Establishment Csoport

16 hajózási

20 x 9 fontos

1734-1742

Â

Â

Â

Â

* Banterer osztály

6 hajó

Â

1806-1807

* Laurel osztály

6 hajó

Â

1806-1812

* Hermes osztály

4 hajó

Â

1811-1816

* Cyrus osztály

16 hajó

Â

1813-1814

* Conway osztály

10 hajó³

Â

1814-1817

Sloop of war osztály (harci sloop)

Kezdetben a sloopok egy árbocos hajók voltak. Az
Elszűs meglovás sloopot 1716-ban átépítették két árbocosra, és
ketch vagy snow vitorlizatot kaptak.

Â

Â

Â

Â Â

A hajók vitorlázata a fenti rajzokon látható, az első sloop vitorlázat, a második, ketch vitorlázat, a harmadik snow vitorlázat.

A hajók test formája tölbbnyire olyan lehetett, mint a kőpen látható hajók.

A sloop vitorlázat persze később is megmaradt és más felhasználásra továbbra is épültek ilyen egyirbocos hajók.

Â

A kőp egy 1730-ban épült 20 ágyú's
ketchsloopot ábrázol.

Â

Ezután az ájak már folyamatosan kőt árboccal
épültek egészen 1750-ig, miután ittörtek a hromárbocos
sloopok építésére.

Â

Â

Â
"Atalanta" 16 ágyú's sloop
1775

Â
Itt azonban egy ellentmondás jelentkezik, ami
vita alapot képezett a Peregrine Galley esetében, ahol azt
állítottam, hogy 1761 előtt nem építettek hromárbocos harci
sloopot. Adatokat találtam arra vonatkozóan, hogy utolsó
rendszerbe állított árbocos sloop a Grampus és a Viper volt
1746-ban. Az utánuk következett 1763-ban a Swift volt, ez pedig már
hrom árbocot kapott. Közben volt egy hosszabb időszak, amikor az
osztályra nem építettek hajók. Ez megmagyarázza azt, hogy
1761 előtt miért nem beszélhetünk hromárbocos harci sloopokról.
Ez alapján érthetően számomra az 1750-es évszám emlegetése.
Az alábbi lista tanulmányozása során ez nyilvánvalóan is
válik. Arról nincs adat sehol, hogy a kőtárbocosokat építették
volna hromárbocosra. A hajótestek köre ezt valószínűleg nem
indokolta.

Â

Â

Â Â

A kâ¶vetkezâ vâjltozâs a hajâosztâilyban
1779-ban t¶rtânt, amikor visszatârték a kâotâjrbocos megoldâshoz,
âs az eztâjn rendszerbe âjllâ-tâjsra kerâ¼lâ'k t¶bbsâgâot mâjr
brigg vitorlâizattal lâttâk el. A nevâ¼k pedig brigg-slopp lett.

Vâgâ¼l 1830-ban a Royal Navy is âttârt a
korvett elnevezâsre âs ekkor a sloop of war elnevezâs megsânt. A
sloop, mint egyâjrbocos vitorlâizat tâ-pus termâszetesen tovâbb
lâtezett.

Hadrendi felâpâ-tâs 1704-1763 kâ¶zâ¶t:

Â

Swift Csoport - 3 hajâ³

1704

Drake osztâily - 3 hajâ³

1741

* Swift

1704 - 1719

* Drake

1741 - 1742.

* Ferret

1704 - 1706

* Hawk

1741 - 1747

* Weazle

1704 - 1712

* Swift

1741 - 1756

Jamaica Csoport - 4 hajó³

1709

Wolf osztály - 3 hajó³

1742 - 1743

* Jamaica

1709-1715

* Wolf

1742 - 1748

* Trial

1709 - 1719

* Otter

1742 - 1763

* Ferret

1711 - 1718

* Drake

1743 - 1744

* Shark

1711 - 1722

Baltimore osztály - 3 hajó

1742

Hazard Csoport - 2 hajó

1711

* Baltimore

1742 - 1762

* Hazard

1711 - 1714

* Saltash

1742 - 1746

* Happy

1711 - 1725

* Drake

1743 - 1748

Trial - 1 hajózási

1719 - 1731

Merlin osztály - 21 hajózási

1744

Bonetta Csoport - 2 hajózási

1721

* Merlin

1744 - 1748

* Bonetta

1721 - 1731

* Swallow

1744 - 1744

* Ferre

1721 - 1731

* Speedwell

1744 - 1750

Otter Csoport - 2 hajó³

1721

* Falcon

1744 - 1770

* Otter

1721 - 1742

* Hazard

1744 - 1749

* Swift

1721 - 1741

* Lizard

1744 - 1748

Cruizer Csoport -
4 hajók

1721

* Hinchingbrooke

1745 - 1746

* Cruizer

1721 - 1732

* Tavistock

1745 - 1763

* Weazle

1721 - 1732

* Hound

1745 - 1773

* Hawk

1721 - 1739

* Hornet

1745 - 1770

* Spy

1721 - 1731

* Raven

1745 - 1763

Shark Csoport - 2 hajózási

1723

* Swan

1745 - 1763

* Shark

1723 -1732

* Badger

1745 - 1762

* Happy

1725 - 1735

* Falcon

1745 - 1759

Spence - 1 hajó³

1723 - 1730

* Scorpion

1746 - 1762

Drake osztály -

2 hajó

1729

* Swallow

1745 - 1769

* Drake

1729 - 1740

* Kingfisher

1745 - 1763

* Spence

1729 - 1749

* Dispatch

1745 - 1773

Grampus - 1
hajózás

1731 - 1742

* Viper

1746 - 1762

Wolf - 1 hajó

1731 - 1741

* Grampus

1746 - 1780

Bonetta osztály
- 8 hajó

1732

* Saltash

1745 - 1773

* Shark

1732 - 1755

Hind osztály - 4 hajó³

1744

* Bonetta

1732 - 1744

* HMS Hind

1744 - 1747

* Fly

1732 - 1751

* HMS Vulture

1744 - 1761

* Spy

1732 - 1745

* HMS Jamaica

1744 - 1770

* Saltash

1732 - 1741

* HMS Trial

1744 - 1776

* Cruizer

1732 - 1745

Swift osztály - 2 hajó

1763

* Hound

1732 - 1745

* HMS Swift

1763

* Trial

1732 - 1741

* Vulture

1763

Peregrine Galley:

Â
Itt szeretném még tisztázni azt a
problematikát, amit a hajás Árpád-társaság! szállítás cikkhez fűztem
hozzászólásomban elkezdtem boncolgatni. Ez az, ami tulajdonképpen
a cikk megírására inspirált. Ott az álltam, hogy a hajás a
történetes Ás a felépítése alapján nem tartozhatott a sloop of
war kategória hajás káosz.

Valóban nem.

A hajók története a következők:

-

1700: Peregrine Galley néven a post ship osztály tagja

-

1714-1716: Ártó-pók-jacht, a neve Carolina.

-

1733: Ártó-pók, a neve Royal Carolina

-

1749: Ártó-pók, a neve Peregrine Galley

-

1761: Elsőlyed

Â Â

A hajók 1714-ig a post ship osztályba tartozott.

Arról nem találtam semmit, hogy miután megszünt királyi jacht lenni, hova került, de a harci sloopok közül nem, mert azokról teljes név szerinti kimutatás van, amit itt a kérdéses időszakban teljes egészében bemutattam. Nem kerülhetett vissza a post ship osztályba, mert az 1742-ben megszünt.

Â

A cikkben szereplő 'sloop of war' megnevezés tehát hibás. Az építési tervrajz szerint a 22-es fregatt megnevezés lenne a helyével. Valószínűleg, hogy ezen hajók feladatában tevékenykedett, valamelyik fregatt osztályban.

Â

Â

Â

Â

Â

Â

Â Nagy hasonlóságot mutat a kőpen írással
1734-ben épült 22-es fregattal, ez tovább valószínűsíti a feltevést, hogy elsősorban valamelyik fregatt osztályban szolgált.

Â

Â

Â

Â Bő-zom abban, hogy cikkemmel sikerült nemi miköppen rendszert teremtenem a XVIII-ik századi hajó tpusok sokféleségben. Az rásom kézzel sem teljes, mert a haditengerészeteken kívül ezeknek a hajóknak a megfelelői ott voltak a kereskedelmi tengerészetek hajóparkjaiban is.

Â Természetesen nem pontosan olyan alakban és formában, ahogy itt bemutattam. Mivel ez a terület azonban kézzel sem tart akkora érdeklődésre számot, mint a hadihajóké, most ezzel nem kívántam foglalkozni.

Â

Hajómester